

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
3. บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพในระดับสถานศึกษา
4. สภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตาก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

การนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีกับภาวะผู้นำ ผู้วิจัยได้นำเสนอเรียงลำดับตามหัวข้อ คือ ความหมายของผู้นำ ภาวะผู้นำ แบบภาวะผู้นำ และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความหมายของผู้นำ ภาวะผู้นำ และแบบภาวะผู้นำ

1.1.1 ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลมีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย จึงมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของผู้นำ ไว้ดังนี้

ฟีดส์เลอร์ (Fiedler, 1967: 8) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลในกลุ่มซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานกิจกรรม

เวบเตอร์ (Webter, 1985) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวหน้าทำหน้าที่ในการสั่งการแนะนำหรือชี้แนะให้กลุ่มปฏิบัติตามหรือมีบทบาทในการนำด้านการปฏิบัติการ แสดงความคิดเห็นตลอดจนความเคลื่อนไหวต่างๆ

ยุกต์ (Yukl, 1989:3-4) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่ง ผู้นำที่ได้รับมอบหมายบุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อย หรือผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ก็ตาม

ดูบริน (DuBrin, 1993: 431) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุความสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้นำ คือบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ธรรมธส โชติคุญชร (2524 : 9) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นมาให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ได้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้ เราเรียกว่าผู้นำตามคุณลักษณะนี้ว่า “ผู้นำพลวัต (Dynamic Leader) ซึ่งเป็นผู้นำที่ดี (Positive Leader) หรือผู้นำนิเสธ (Negative Leader) ก็ได้ ถ้าหากเป็นผู้ชักชวนไปในทางไม่ถูกต้องและปฏิบัติการณ์เป็นปฏิปักษ์ต่อระเบียบของสังคม

อรุณ รักธรรม (2525 : 11) กล่าวว่า บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและพาผู้ได้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2536 : 8) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการมอบหมายและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือชี้นำให้สมาชิกกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 31) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ทำให้ องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้นำคือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทเหนือสมาชิกกลุ่ม โดยเป็นที่ยอมรับของสมาชิก สามารถชักจูงสมาชิกให้ปฏิบัติตามภารกิจต่าง ๆ หรือเป็นผู้ชี้นำเพื่อให้ องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุความสำเร็จ

1.1.2 ภาวะผู้นำ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Leadership สำหรับการให้คำนิยาม ภาวะผู้นำของนักการศึกษา มีความแตกต่างหลากหลายตามความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

สต็อกคิลล์ (Stogdill, 1974:411) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความริเริ่มและ ดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกของกลุ่ม

ริชาร์ดและอีเกิ้ล (Richards & Engle, 1986: 206) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงการจูงใจประจักษ์วิสัยทัศน์ให้ผู้อื่นมองเห็นพร้อมทั้งปลูกฝังเป็นค่านิยมและสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้สามารถปฏิบัติได้สำเร็จ

ฮอยและมิสเกล(Hoy and Miskel,1982:126) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็น ลักษณะของผู้นำที่สามารถจูงใจสมาชิกในหน่วยงานได้ โดยปรับเปลี่ยนแบบภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ดราธและพอลัส (Drath & Palus, 1994:4) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง เป็น กระบวนการสร้างความสมเหตุสมผลในการทำงานร่วมกันของบุคคลต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ และผูกสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับคนเหล่านี้

โรบบินส์ (Robbins, 1989:302) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตาม เป้าหมายหมายที่ตั้งไว้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545:10) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้ โดยสามารถใช้คนอื่นให้ทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคะเนเองได้

สุรัชย์ คุ่มสิน (2546: 15) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการและ สถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำในกลุ่ม และมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของ สมาชิกในกลุ่ม

เนตร์พัฒนา ขาววิราช (2546:1) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ ในการชักจูงแนะนำและบังคับให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544:31) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรม ส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared goal) หรือ เป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared purposes) หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์การ

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่มีเกี่ยวข้องกับกลุ่มคน และสมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ภายในต่อกันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีอิทธิพลระหว่างผู้นำ และ ผู้ตาม ในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

1.1.3 แบบของภาวะผู้นำ (Leadership styles) คือแบบภาวะผู้นำ ที่เกิดจากผู้นำ จำเป็นต้องเลือกแบบผู้นำที่เหมาะสมกับบทบาท เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในองค์กร โดยมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายแบบภาวะผู้นำไว้ดังนี้

เฮอร์เชย์และแบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1982 : 126) กล่าวว่า แบบภาวะผู้นำ คือ แบบพฤติกรรม หรือกระบวนพฤติกรรมของผู้นำตามทักษะของผู้ร่วมงาน เมื่อผู้นำร่วมปฏิบัติงานโดยตลอดกับผู้อื่น

ฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel, 1982 : 236) กล่าวว่า แบบภาวะผู้นำ คือ ลักษณะของผู้นำที่สามารถใช้จูงใจสมาชิกในหน่วยงานได้ โดยปรับเปลี่ยนแบบภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

วัตสัน สาระนันท์ (2540 : 10) กล่าวว่า แบบภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมของผู้บริหาร ซึ่งแสดง โดยมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น เพื่อให้บุคคลอื่นทำตามที่ต้องการ โดยใช้ภาวะผู้นำแบบต่าง ๆ ตามความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ของผู้นำหรือตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า แบบภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกตามสถานการณ์ต่างๆ ที่ให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและแบบภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำและแบบภาวะผู้นำที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีภาวะผู้นำของฟีลเดอร์ ทฤษฎีภาวะผู้นำของเฮอร์เชย์และแบลนชาร์ด และทฤษฎีภาวะผู้นำของเฮาส์และมิเชลส์ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำของฟีลเดอร์

ฟีลเดอร์ (Fidler , 1965 :538-551 อ้างอิงใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี 2544, 101-105) ได้จำแนกองค์ประกอบของทฤษฎีภาวะผู้นำออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. แบบภาวะของผู้นำแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1.1 ผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์ (Relationship-Oriented Leader) เป็นผู้นำที่มุ่งความเกี่ยวข้องกับพนักงาน ผู้นำประเภทนี้จะสร้างความไว้วางใจ ความเคารพนับถือ และรับฟังความต้องการของพนักงาน จะมีลักษณะเหมือนกับผู้นำแบบคำนึงถึงผู้อื่นเป็นหลัก (Consideration)

1.2 ผู้นำมุ่งงาน (Task-Oriented Leader) เป็นผู้นำที่มุ่งความสำเร็จในงาน จะกำหนดทิศทางและมาตรฐานในการทำงานไว้อย่างชัดเจน มีลักษณะคล้ายกับผู้นำแบบที่เริ่มต้นจากตนเองเป็นหลัก (Initiating Structure Style)

2. ประเภทของสถานการณ์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก (Leader-Member Relations)

หมายถึง สมาชิกของกลุ่มให้การยอมรับและให้การนับถือผู้นำมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ คุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชา และระดับของอำนาจ อย่างไรก็ตามเป็นทางการที่ผู้นำอยู่ ดังนั้น คุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก จึงขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้นำ

2.2 โครงสร้างงาน (Task Structure) หมายถึง งานที่ต้องปฏิบัตินั้นมี

เป้าหมาย วิธีการและมาตรฐานในการปฏิบัติงานชัดเจนมากน้อยเพียงใด โครงสร้างของงานประกอบด้วย 4 มิติ คือ ความชัดเจนของเป้าหมาย จำนวนวิธีที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ความเฉพาะเจาะจงของการแก้ปัญหา และความสามารถในการตรวจสอบการตัดสินใจ ถ้างานมีโครงสร้างชัดเจน ผู้นำและสมาชิกของกลุ่มก็จะรู้แน่ชัดว่าจะต้องทำงานอะไรบ้าง และจะทำด้วยวิธีการใด ในทางตรงข้าม หากโครงสร้างงานของงานไม่ชัดเจน นั่นคือ เป้าหมายคลุมเครือ มีวิธีการทำงานหลาย ๆ อย่าง ไม่มีวิธีแก้ปัญหาที่ชัดเจนและไม่มีข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความก้าวหน้า สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและยากต่อผู้นำและสมาชิกของกลุ่มในการปฏิบัติงาน ดังนั้นเมื่อโครงสร้างของงานชัดเจนผู้นำย่อมสามารถควบคุม ทิศทางของกลุ่มได้

2.3 อำนาจของตำแหน่ง (Position Power) หมายถึง อำนาจที่องค์กร

ให้แก่ผู้นำเพื่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จ คือ ระดับของการใช้อำนาจของผู้นำที่ผู้บังคับบัญชายอมรับ ปฏิบัติตาม อำนาจในตำแหน่งเป็นเครื่องแสดงว่าผู้นำสามารถให้คุณหรือโทษแก่สมาชิกในกลุ่มมากน้อยเพียงใด

3. แบบจำลองของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ มีปัจจัย 3 ประการ คือ

3.1 สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยน้อย สถานการณ์แบบนี้ต้องควบคุมมาก

ผู้นำแบบมุ่งงานจะมีความประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์

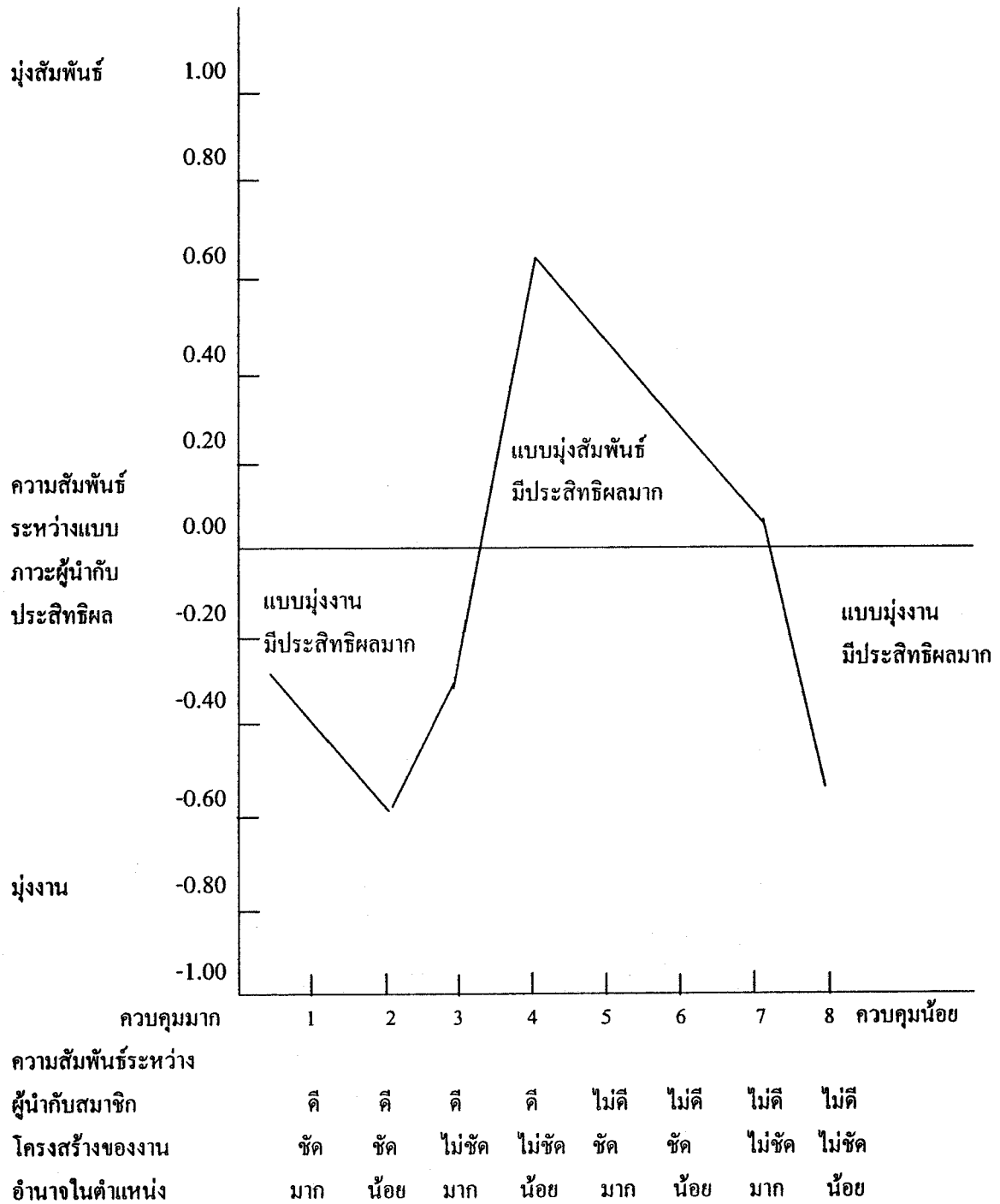
3.2 สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยปานกลาง สถานการณ์แบบนี้ต้องใช้การ

ควบคุมปานกลาง ผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าผู้นำแบบมุ่งงาน

3.3 สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยมาก สถานการณ์แบบนี้ต้องควบคุมน้อย

ผู้นำแบบมุ่งงานจะมีความประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์

ทฤษฎีภาวะผู้นำของฟีลเดอร์ สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแบบจำลองแสดงความสอดคล้องกันระหว่างแบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์ได้ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 แบบจำลองแสดงความสอดคล้องกันระหว่างแบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์

ที่มา: เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ หน่วยที่ 5 “ภาวะผู้นำ” ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน้า : 90 นนทบุรี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2540

จากภาพที่ 2.1 ในสถานการณ์ที่ต้องควบคุมมาก ผู้นำแบบมุ่งงานจะมีประสิทธิภาพผลสูงกว่าผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ สถานการณ์ที่ต้องควบคุมในระดับปานกลาง ผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์จะมีประสิทธิภาพผลสูงกว่าผู้นำแบบมุ่งงาน และสถานการณ์ที่ควบคุมน้อย ผู้นำแบบมุ่งงานจะมีประสิทธิภาพผลสูงกว่าผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์

1.2.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำของเฮอร์เชย์และเบลนชาร์ด

เฮอร์เชย์และเบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard :1988,172 อ้างอิงใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี 2544 : 107-108) ได้จำแนกภาวะผู้นำออกเป็น 2 แบบได้แก่ พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ และพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงาน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของภาวะผู้นำ และความพร้อม ของผู้ตาม และมีรูปแบบที่ผู้นำใช้ อยู่ 4 แบบ คือ ดังนี้

1. การบอกกล่าว (Telling) เป็นรูปแบบผู้นำที่มีความสัมพันธ์ต่ำและมุ่งงานสูง จึงต้องใช้ภาวะผู้นำที่บ่งการอย่างมาก (Very directive style) จะรวมถึงการแสดงออกอย่างชัดเจนถึงการกำหนดทิศทางเกี่ยวกับวิธีการที่พนักงานควรจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2. การขายความคิด (Selling) เป็นรูปแบบผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์สูงและมุ่งงานสูง มีการกำหนดทิศทางการทำงานสนับสนุนความต้องการของพนักงาน แต่จะต้องชักจูงพนักงานด้วยการขายความคิดให้พนักงานปฏิบัติตาม รวมถึงการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ก่อนตัดสินใจ

3. การมีส่วนร่วม (Participating) เป็นรูปแบบผู้นำซึ่งมุ่งความสัมพันธ์สูง มุ่งงานต่ำ ดังนั้นภาวะผู้นำที่ใช้คือมุ่งสนับสนุนการเติบโตและการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาทักษะการแนะแนวและการปฏิบัติงาน เช่น การใช้ทรัพยากรร่วมกับพนักงาน มีการใช้ข้อมูล และมีการใช้การสื่อสารเพื่อการตัดสินใจร่วมกัน

4. การมอบหมายงาน (Delegating) เป็นรูปแบบผู้นำซึ่งมุ่งความต่ำและมุ่งงานต่ำ ดังนั้นภาวะของผู้นำที่ใช้คือ ช่วยกำหนดทิศทางและสนับสนุนการทำงานเพียงเล็กน้อย แต่จะมอบหมายงานให้พนักงานไปทำ ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ พนักงานจะรับผิดชอบงานและความสำเร็จขององค์การ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ 1) แบบสั่งการ เป็นพฤติกรรมที่มุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ต่ำ 2) แบบการแนะ เป็นพฤติกรรมที่มุ่งงานสูงและมุ่งสัมพันธ์สูงด้วย 3) แบบการให้มีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมที่มุ่งสัมพันธ์สูงและมุ่งงานต่ำ 4) แบบการมอบอำนาจ เป็นพฤติกรรมที่มุ่งสัมพันธ์ต่ำและมุ่งงานต่ำ

1.2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำวิถีทาง-เป้าหมายของเฮาส์และมิเชลล์

เฮาส์และมิเชลล์ (House & Mitchell, อ้างในเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2536 :

91) กล่าวว่า แบบภาวะผู้นำที่มีผลกระทบต่อเป้าหมายการทำงานและวิถีทางการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (Directive Leadership) เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยการใช้คำสั่งเกี่ยวกับเกี่ยวการทำงาน รวมทั้งแจ้งความคาดหวังให้ทราบ บอกถึงวิธีการทำงาน ตลอดจนกำหนดเวลาทำงานสำเร็จให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ ผู้นำแบบสั่งการจะกำหนดมาตรฐานของการทำงานพร้อมกฎระเบียบต่างๆ ที่ชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

ภาวะผู้นำแบบสั่งการเป็นภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการนำให้ใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ลักษณะขาดประสบการณ์หรือคือร้อน เอาแต่ใจตนเองมีความเป็นเผด็จการในตนเองสูง รวมทั้งลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติมีความคลุมเครือ กฎเกณฑ์และขั้นตอนในการปฏิบัติงานขององค์การยังขาดความชัดเจนแน่นอน

2. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement-Oriented Leadership) เป็นลักษณะที่ผู้นำกำหนดเป้าหมาย แสวงหาวิธีปรับปรุงการปฏิบัติงาน เน้นความเป็นเลิศแสดงความเชื่อมั่นว่าผู้ใต้บังคับบัญชาจะปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานสูงได้ ผู้นำกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย สร้างความมีมาตรฐานด้านความเป็นเลิศสูง ผู้ใต้บังคับบัญชาและแสวงหาวิธีการปรับปรุงปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการตั้งความหวังต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการแสดงความมั่นใจว่าผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานสูงได้สำเร็จ

ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงานจะให้ประสิทธิผลสูงสุดในสถานการณ์ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติงานที่ยังมีลักษณะคลุมเครือขาดความชัดเจนหรือสถานการณ์ที่ผู้นำสร้างความท้าทายและกำหนดมาตรฐานของงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนข้างสูง โดยผู้นำช่วยความมั่นใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพิ่มมากขึ้นจนเชื่อว่าคนมีความสามารถสูงพอที่จะทำงานดังกล่าวได้สำเร็จ

3. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) เป็นลักษณะที่ผู้นำแสดงความห่วงใยสวัสดิภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรในการทำงาน เป็นแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่งานมีโครงสร้างชัดเจนแต่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติงานรู้สึกมีความคับข้องใจ และรู้สึกไม่พึงพอใจเกิดขึ้น ถ้าผู้นำแบบสนับสนุนต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น และเกิดความพึงพอใจก็ต้องใช้วิธีการเพิ่มความมั่นใจตนเอง และลดความรู้สึกวิตกกังวลของผู้ใต้บังคับบัญชา พร้อมทั้งช่วยขจัดสภาวะไม่พึงปรารถนาที่หลายในงานให้เหลือน้อยที่สุด

ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนเป็นแบบภาวะผู้นำที่ให้การสนับสนุนและมีพฤติกรรมที่เป็นมิตรที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าถึงได้ง่าย เป็นผู้นำที่ใส่ใจสวัสดิการความเป็นอยู่และความต้องการในฐานะเป็นมนุษย์ของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำจะแสดงพฤติกรรมให้การสนับสนุนในการสร้างบรรยากาศที่ดีของการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและให้การนับถือต่อศักดิ์ศรีของผู้ใต้บังคับบัญชา

4. ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม (Participative Leadership) เป็นลักษณะที่ผู้นำมุ่งปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศของการเป็นมิตรในการทำงานเป็นแบบภาวะผู้นำที่แสดงพฤติกรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการขอคำปรึกษาก่อนที่จะตัดสินใจ รวมถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีการประชุมกับผู้ใต้บังคับบัญชาในที่ทำงานบ่อย ๆ ผู้นำแบบให้มีส่วนร่วมจะกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายของกลุ่มและเขียนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ขึ้นในที่ทำงาน

ภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม เป็นแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์ที่งานมีความคลุมเครือขาดความชัดเจน ทั้งนี้เพราะการให้มีส่วนร่วมจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความชัดเจนในแนวปฏิบัติที่เหมาะสม เป็นวิธีการสอนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเรียนรู้ว่าต้องทำอะไรก่อนหลัง ได้ร่วมคิดร่วมทำให้เกิดการพัฒนาความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

2.1 ความหมายคุณภาพ

ราชบัณฑิตสถาน (2542 :253) กล่าวว่า คุณภาพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Quality หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคล หรือสิ่งของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 :8) กล่าวว่า คุณภาพ เป็นภาพความคิดที่เกี่ยวกับคุณค่า หรือประโยชน์ที่ได้รับที่สอดคล้องกับรสนิยมหรือความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2541 : 336) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะหรือลักษณะที่จำเป็นอันบอกความเป็นเลิศ การมีมาตรฐาน ความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์หรือสามารถสนองตอบผู้ให้บริการ ซึ่งคุณภาพเป็นสิ่งที่มิใช่ลักษณะเป็นพลวัต

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2542 : 45) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง การทำให้ลูกค้าพึงพอใจด้วยการทำให้ความต้องการและความสมหวังของลูกค้าได้รับการตอบสนอง

วรภัทร์ ภูเจริญ (2544 : 9) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง ของดี ของหายาก ของแพง

วารินทร์ สีนสูงสุต (2532 : 88) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง ความตรงกับความมุ่งหมายหรือความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์หรือการบ่งชี้รูปลักษณะที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์

วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2539 : 14-16) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง นามธรรมที่สะท้อนถึงคุณค่าสามารถสัมผัสได้ โดยอาศัยความรู้สึกลึกซึ้งที่ผ่านการประเมินแล้วภายใต้ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขเฉพาะของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสังคมในแต่ละยุคสมัย ในแง่ของผลิตภัณฑ์หรือสินค้า คุณภาพหมายถึงความสอดคล้องกับข้อกำหนด ความเหมาะสมต่อการใช้สอย ความสม่ำเสมอคงเส้นคงวาของคุณสมบัติของสินค้าตัวนั้น ในแง่ของการบริการ คุณภาพหมายถึงความสอดคล้องต้องการของลูกค้า หรือระดับความพึงพอใจของลูกค้าที่ได้รับบริการไปแล้ว

นิศย์ สัมมาสัมพันธ์ (2532 :2) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติและรูปลักษณะของผลิตที่จะต้องระบุดอกมาในออกมาในรูปแบบแปร หรือตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวแทนมิติต่าง ๆ ของคุณภาพที่วัดได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากความเหมาะสมที่จะใช้ โดยเริ่มต้นจากลูกค้าภายนอกองค์กรแล้วพิจารณาย้อนกลับเข้ามาสู่ลูกค้าภายใน คือ ผู้ปฏิบัติการ

สรุปได้ว่า คุณภาพ คือ คุณลักษณะที่มีผลสัมฤทธิ์เป็นที่ยอมรับ มีความสอดคล้องในทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ เหมาะสมตรงกับความเป้าหมาย มีความพอใจตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ นอกจากนี้คุณภาพขึ้นอยู่กับคุณค่าและความพึงพอใจของผู้บริโภคหรือผู้รับบริการ

2.2 ความหมายของการประกันคุณภาพ

ทพววมหาวิทยาลัย (2541 : 5) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ (quality assurance) หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อประกันว่าคุณภาพการศึกษาของการศึกษาได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูน การประกันคุณภาพการศึกษาจึงรวมถึงกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใด ๆ ที่หากดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้วจะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สมศักดิ์ สินธุเวชญ์ (2540:28) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจ (พึงพอใจ ประทับใจ) ต่อสังคม ผู้ปกครอง ลูกค้ำ ว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนดไว้

สงบ ลักษณะ (2541:7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ การวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541:53) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดๆเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน

สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน สังคม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2545: 7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยร่วมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

สมคิด พรหมจ้อย และ สุพัศตร์พิบูลย์ (2544: 4) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2542,20) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารในสถานศึกษา ว่าได้มีการวางแผนการทำงานและดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการศึกษา และตรงตามความต้องการของรับบริการหรือที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้รับบริการมีความพึงพอใจ

ธเนศ ขำเกิด (2543,75) กล่าวว่า การประกันคุณภาพมีหลักสำคัญ หมายถึง จุดหมายการประกันคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและทำงานโดยปกติเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจุบันและอนาคต โดยวิธีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มี

2.3 หลักสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 :11) กล่าวว่า หลักสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา คือ

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการศึกษา
2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา
3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน หรือหน่วยงานที่กำกับ ดูแลเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 ก : 14-15) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพ มี 3 ข้อ ดังนี้

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรในจังหวัด และสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครองตามมาตรฐานที่กำหนด และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพ คือ การกระบวนการบริหารจัดการและการทำงาน โดยเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรในสังคม เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีความพอใจเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมและหลักสูตร

2.3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 :35) กล่าวว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ

2.3.1 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายใน โดยวงจร PDCA(Plan – Do – Check – Act) เป็นการปฏิบัติโดยบุคลากรของสถาบันการศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มี หน้าที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) จะประกันว่ามีการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยการควบคุมปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพ การ

ควบคุมดังกล่าวเน้นที่ระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self – Regulating System) ในระดับบุคคล กองวิชา กรมนักเรียน/กองการปกครอง และสถาบัน

2) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) หมายถึง การตรวจสอบผลการดำเนินการของระบบและกลไกควบคุมคุณภาพการศึกษาภายใน ที่สถาบันการศึกษาได้จัดให้มีขึ้น โดยจะเป็นการตรวจสอบเชิงระบบ มุ่งเน้นการพิจารณาว่า สถาบันได้มีระบบควบคุมคุณภาพหรือไม่ ได้ใช้ระบบที่พัฒนา ขึ้นเพียงใด และมีขั้นตอนการดำเนินการที่จะทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ ว่าการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) หมายถึง การประเมินค่าระดับคุณภาพของกิจกรรมเฉพาะอย่างในหน่วยงาน เช่น คุณภาพการจัดการศึกษา คุณภาพของงานวิจัย คุณภาพของการสอน เป็นต้น โดยมีจุดเน้นที่โปรแกรมวิชา การประเมินจะใช้วิธีการศึกษาตนเอง (Self Study) การประเมินทางวิชาการจากภายนอก (External Peer Review) และการใช้ตัวบ่งชี้วัดพฤติกรรม (Performance Indicators)

2.3.2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก (External Quality Assurance)

หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายนอกโดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) การตรวจสอบคุณภาพที่ผ่านกระบวนการประกันคุณภาพภายใน
- 2) การประเมินคุณภาพ
- 3) การให้การรับรอง

2.4 กระบวนการดำเนินการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 20) กล่าวว่า การจัดระบบประกันคุณภาพ โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่จะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ที่มุ่งเน้นเรื่องการกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต กระบวนการ และปัจจัย รวมทั้งทำแผนแม่บทและแผนที่มุ่งการนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่องต่อไปนี้

1) การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ และติดตามประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน รวมทั้งจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นลักษณะการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน โดยโรงเรียนเอง

2) การนิเทศเพื่อสนับสนุน ช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) มาตรฐานปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นที่มุ่งเน้นในเรื่องต่อไปนี้

1) การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

2) การเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

สรุปได้ว่า หลักการประกันคุณภาพทางการศึกษาจะมีขั้นตอนที่สำคัญหลักอยู่ 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ โดยขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นตอนต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอก

2.5 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6 -15) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

2.5.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ควรคณะทำงานทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำรายงานคุณภาพการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา โดยการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมู่ให้ครอบคลุมและข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อยู่เสมอ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศ อาจแบ่งเป็นด้านดังนี้

- 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน
- 2) ด้านคุณภาพการเรียนการสอน
- 3) ด้านการบริหารและการจัดการ
- 4) ด้านคุณภาพการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

ดังนั้น สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษาต้องมีการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ ออกแบบระบบ ปฏิบัติตามระบบ และกำกับติดตามและประเมิน

2.5.2 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเอง และบริหารการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รัฐจึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประเมินคุณภาพทางการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

2.5.3 การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพศึกษา ในการจัดทำแผนสถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว
- 2) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา และสภาพความสำเร็จของการพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- 3) กำหนดวิธีการดำเนินงานโดยอาศัยหลักวิชาการ หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน
- 5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

- 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคลากรภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน
- 7) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 8) มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.5.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีโครงการหรือกิจกรรม ที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวบ่งชี้ของโครงการดำเนินตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการที่จะทำให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย โดยใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

- 1) วงจรพัฒนาคุณภาพของ PDCA ของเดมिंग (Deming Cycle) เป็นเทคนิคที่ผู้บริหารส่วนใหญ่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นกระบวนการที่มีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ขั้นวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุงแก้ไข วางมาตรฐานหรือมาตรการกำหนดขั้นต่อนั้นใหม่ (Act) เพื่อการดำเนินต่อไป

- 2) สถานศึกษาใช้แนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balanced Scorecard) เป็นเทคนิคการบริหารโดยใช้การกำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ

- (1) มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) โดยพิจารณาความต้องการที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่คาดหวัง

- (2) มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal Process Perspective) โดยพิจารณาผลสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการบริหารและการจัดทำหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

- (3) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยที่ใช้ในการขับเคลื่อนให้ผู้เรียนได้รับคุณภาพตามที่คาดหวัง ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาและทักษะของครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มสมรรถนะของสถานศึกษาในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

(4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุภาพความสำเร็จในด้านงบประมาณและทรัพยากร โดยคำนึงถึงแหล่งสนับสนุน อัตราค่าจ้าง ค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ

2.5.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปีดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและเป็นระบบ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามาส่วนร่วม นอกจากนี้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในเกี่ยวเรื่องต่อไปนี้เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

- 1) วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา ควรสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน
- 2) แผนพัฒนาสถานศึกษา ต้องเป็นแผนที่สะท้อนความต้องการของชุมชน มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนนำผลมาใช้ในการวางแผนครอบคลุมครบถ้วนตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องรับกับวิสัยทัศน์และเป้าหมาย แผนพัฒนาโดยรวมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจน
- 3) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียน ครูเลือกใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกแก้ปัญหา ฝึกการคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าแสดงออก สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานขั้นพื้นฐานและปฐมวัย
- 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเรียน ผลสำเร็จจากการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลงานของผู้เรียนมีความหมาย บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้เข้าใจและทำได้ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์ และผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ประเมิน รวมทั้งสถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี
- 5) การพัฒนาองค์กร สถานศึกษาเป็นแหล่งหรือศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชน นอกจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาผู้สอน

และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชน มีการรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความรู้ มีการพบปะและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงในการพัฒนา

6) การพัฒนาวิชาชีพครู มีการใช้แหล่งวิทยากรภายนอก ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวคิดในการพัฒนาวิชาชีพต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูมีการวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมิน และจัดหางบประมาณและสิ่งสนับสนุนส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบต่าง ๆ

2.5.6 การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้ สถานศึกษาที่มีความพร้อม อาจตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการประเมินตนเอง และนำผลจากการประเมินไประบุในรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยที่กำหนดไว้ และสถานศึกษาควรประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้านวิชาการ

2.5.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพราะการทำงาน ๆ ใด ต้องมีการรายงานผลและนำผลไปใช้ จึงจะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีการตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ประโยชน์สำคัญของการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ที่จัดทำเพื่อรายงานใคร แต่อยู่ที่การนำผลไปวางแผนปรับปรุงต่อไป ดังนั้นสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำรายงานและนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2.5.8 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องหรือการพัฒนาระบบการประกัน

คุณภาพ

1) ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมอยู่เสมอ และเกิดประโยชน์ส่งผลถึงผู้เรียน ควรพิจารณาดังนี้

- (1) เป็นโครงการดี สมควรดำเนินการต่อไป
- (2) เป็นโครงการที่ แต่ยังดำเนินการไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะมีจุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จก็ดำเนินการต่อไปและทำให้ดียิ่งขึ้น
- (3) เป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนินโครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง
- (4) หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวทางป้องกันไว้ก่อน หรือก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา

2) ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น สถานศึกษาคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- (1) สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่คณะและบุคลากรในสถานศึกษา
- (2) เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมีเป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะและต้องทำอย่างต่อเนื่อง
- (3) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือการพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรอื่น ๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษตลอดเวลา

3. บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพในระดับสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายในมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม เนื่องจากสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ดังนั้นการประกันคุณภาพภายในจำเป็นที่ผู้ได้รับประโยชน์และผู้เกี่ยวข้องควรมีบทบาทร่วมกันในการดำเนินการ โดยมีบุคลากรในสถานศึกษาเป็นแกนหลักในการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 :18) ได้กำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพในระดับสถานศึกษา ดังนี้

3.1 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดมีบทบาทในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนและตรวจสอบติดตามให้สถานศึกษาได้พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมีบทบาทสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. จัดทำและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเขตพื้นที่การศึกษาและสภาพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
2. จัดทำและพัฒนาแผนการงานและแนวดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
3. ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในเขตพื้นที่
4. ติดตาม กำกับ ดูแล ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและเสนอต่อกระทรวงสาธารณสุขและผู้ที่เกี่ยวข้อง
7. นำผลการตรวจสอบและทบทวนไปใช้

8. กำกับ ติดตาม และผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

นอกจากนั้นระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบ ดังนี้

1. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
2. จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักร่วมกับของสถานศึกษาเป็นรายปี / รายภาค
3. จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

4. ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและการรายงานผลให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้หลักเกณฑ์วิธีการตรวจสอบและทบทวนให้สอดคล้องกับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.2 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 39 บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังสถานศึกษาโดยตรง และพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยกำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการ (คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล 2546 : 43) ไว้ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป สำหรับการบริหารวิชาการได้กำหนดภารกิจงานไว้ 12 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานบันอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถานบันอื่นที่จัดการศึกษา

ภารกิจงานด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญและกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบ โครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
3. วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
4. การดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา
6. ประสานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา
7. การประสานกับสำนักรับรองมาตรฐานการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับสถานศึกษา

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 50-51) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ผู้บริหาร มีบทบาทในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเขามามีส่วนร่วม โดยผู้บริหารควรจะเป็นแกนนำในการจัดการทำแผน รวมทั้งกำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนการนำผลจากการประเมินตนเองมาใช้ในการปรับปรุงสถานศึกษา และการรายงานให้สาธารณชนรับทราบ
2. ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีบทบาทร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินตนเองในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานที่มีการวางแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา และจุดมุ่งหมาย หลักการ หรือมาตรฐานการศึกษา ที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กรรมการสถานศึกษา เข้ามีบทบาทในการกำกับดูแล ส่งเสริม และสนับสนุน การพัฒนาและการประกันคุณภาพของผู้บริหารและครู ตามหน้าที่ที่กำหนดในมาตรา 40 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

4. ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการประกัน คุณภาพและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน และให้ ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งคอยติดตามผลการ ประเมินตนเองของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงผู้เรียนที่ บ้าน

5. ชุมชน มีบทบาทโดยการเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูล เพื่อการกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงสถานศึกษา

6. เขตพื้นที่ และหน่วยงานที่กำกับดูแล มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ ทางด้านวิชาการ และการสนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งกำกับ ติดตามให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพ ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา

7. สื่อมวลชน มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลในเชิงสร้างสรรค์ เช่น รายงานข้อมูลเกี่ยวกับ สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายใน

4. สภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตาก

4.1 ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดตาก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 426 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 16,406.65 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 10,324,156.25 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550 :37-78)

ทิศเหนือ ติดต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อจังหวัดสุโขทัย กำแพงเพชร

ทิศใต้ ติดต่อกำแพงเพชร อุทัยธานี นครสวรรค์ กาญจนบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อประเทศสหภาพพม่า

4.1.1 สภาพทางด้านภูมิศาสตร์ สภาพพื้นที่ของจังหวัดตากเป็นภูเขาสูง สลับซับซ้อนการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยกระจุกกระจายเป็นจำนวนมาก มีพื้นที่ติดแนวตะเข็บชายแดน ติดต่อกับประเทศสหภาพพม่าเป็นระยะทาง 580 กิโลเมตร และเส้นทางคมนาคม ต้องใช้พาหนะ

และระยะเวลาในการเดินทางระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา และสถานศึกษากับสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก เช่น พื้นที่บางแห่งมีถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต ถนนลูกรัง และเส้นทางธรรมชาติ พาหนะที่ใช้เดินทาง รถยนต์ จักรยานยนต์ เรือ นั่งช้างและเดินเท้า

4.1.2 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ประชากรในจังหวัดตาก ประกอบด้วย กลุ่มชนหลายเผ่าพันธุ์ ทั้งชาวไทยพื้นที่ราบจากภาคต่าง ๆ และชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ได้แก่ ม้ง กะเหรี่ยงเย้า มูเซอ อาข่า จีนฮ่อและพม่า ด้วยความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ ทำให้มีความแตกต่างทั้งด้านของภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร มีทั้งภาษาไทย ภาษาล้านนา ภาษาพม่าและภาษาตามชนเผ่า ด้านศาสนา มีศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และอื่น ๆ ในด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่ยังยึดมั่นตามบรรพบุรุษ นอกจากนี้การตั้งถิ่นที่อยู่ของประชากรโดยเฉพาะชาวไทยภูเขา มีความกระจุกกระจายตามสภาพภูมิประเทศ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ย 17,540 บาท/คน/ปี ประชากรยังมิฐานะยากจน มีการอพยพไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ในบางฤดูกาล

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดตาก

เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดตาก ได้แบ่งเป็น 2 เขต ได้แก่

4.2.1 เขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1 ประกอบด้วย 3 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตาก บ้านตาก สามเงา และกิ่งอำเภอวังเจ้า มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 134 แห่ง (รวมเทศบาล 4 แห่ง) มีนักเรียนจำนวน 32,119 คน และข้าราชการครูจำนวน 1,588 คน จำแนกตามอำเภอได้ดังนี้

- 1) อำเภอเมือง มีโรงเรียน 54 โรงเรียน มีนักเรียน 16,426 คนและครู 777 คน
- 2) อำเภอบ้านตาก มีโรงเรียน 32 โรงเรียน มีนักเรียน 6,909 คนและครู 356 คน
- 3) อำเภอสามเงา มีโรงเรียน 27 โรงเรียน มีนักเรียน 4,470 คนและครู 255 คน
- 4) กิ่งอำเภอวังเจ้า มีโรงเรียน 17 โรงเรียน มีนักเรียน 4,314 คนและครู 200 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดากเขต 1 Website <http://www.takesa1.go.th>)

4.2.2 เขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด แม่ระมาด ท่าสองยาง พบพระ และอำเภออุ้มผาง มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 144 แห่ง (รวมเทศบาล 4 แห่ง และ ตชด. 16 แห่ง) มีนักเรียนจำนวน 48,109 คน และข้าราชการครูจำนวน 1,541 คน จำแนกตามอำเภอได้ดังนี้

- 1) อำเภอแม่สวด มีโรงเรียน 42 โรงเรียน มีนักเรียน 14,035 คน และครู 541 คน
- 2) อำเภอแม่ระมาด มีโรงเรียน 24 โรงเรียน มีนักเรียน 6,028 คน และครู 237 คน
- 3) อำเภอท่าสองยาง มีโรงเรียน 19 โรงเรียน มีนักเรียน 10,785 คน และครู 255 คน
- 4) อำเภออุ้มผาง มีโรงเรียน 15 โรงเรียน มีนักเรียน 4,980 คนและครู 135 คน
- 5) อำเภอพบพระ มีโรงเรียน 24 โรงเรียน มีนักเรียน 12,281 คนและครู 370 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2 Website [http:// www.taked2.org](http://www.taked2.org))

4.2.3 ภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีภารกิจ ดังนี้

- 1) จัดทำนโยบายแผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
- 2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในพื้นที่การศึกษาและแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับ ให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ และกำกับ ตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
- 3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
- 5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 6) ประสาน ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบหลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9) ดำเนินการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และ คณะทำงานด้านการศึกษา

11) ระสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

12) ปฏิบัติหน้าที่อื่น เกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้ เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

4.3 ผลการประเมินคุณภาพของโรงเรียนในจังหวัดตาก

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ ทำให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี โดยการประเมินในรอบแรกดำเนินการในระหว่าง พ.ศ.2544 – พ.ศ.2548 และรอบที่สองดำเนินการระหว่าง พ.ศ.2549-พ.ศ.2553 สำหรับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดตาก ในรอบแรก และรอบที่สอง สรุปผลการประเมินได้ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษา 2548 : 5)

4.3.1 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกของโรงเรียนในจังหวัดตาก ซึ่งมีโรงเรียนที่ได้รับการประเมินทั้งหมด 300 โรงเรียน มีโรงเรียนที่มีผลการประเมินทุกมาตรฐานอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 46.13 เมื่อพิจารณาผลการประเมินมาตรฐานในแต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณธรรม มีทักษะการทำงาน มีสุขภาพกาย จิตดี และมีสุนทรียภาพทางดนตรี กีฬา และศิลปะ ส่วนมาตรฐานที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านคิด วิเคราะห์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้

มาตรฐานด้านครูผู้สอนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง ได้แก่ ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

มาตรฐานด้านผู้บริหารที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างมีระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนา ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

4.3.2 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองของโรงเรียนในจังหวัดตาก ซึ่งมีโรงเรียนที่ได้รับการประเมินทั้งหมด 38 โรงเรียน มีโรงเรียนที่มีผลการประเมินทุกมาตรฐานอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 57.14 เมื่อพิจารณาผลการประเมินมาตรฐานในแต่ละด้าน ปรากฏว่าโรงเรียนที่ได้รับการประเมินในรอบที่สอง ทุกโรงเรียนไม่มีมาตรฐานใดที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง และเมื่อพิจารณาผลการประเมินจำแนกตามมาตรฐานในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณธรรม มีทักษะการทำงาน มีสุขภาพกาย จิตดี และมีสุนทรียภาพทางดนตรี กีฬา และศิลปะ และมีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านคิดวิเคราะห์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้

มาตรฐานด้านครูผู้สอนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ได้แก่ มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

มาตรฐานด้านผู้บริหารมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างมีระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ และมีผลการประเมินอยู่ระดับดี ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานด้านความสัมพันธ์ชุมชนมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ศุภชัย โถบำรุง (2545: 160) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแบบเปลี่ยนสภาพและแบบแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนครโดยรวมอยู่ในระดับสูง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้าน

ยุพา เสนาะพิน (2546 : 50-53) ได้ศึกษาเรื่อง แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีประสิทธิผลการบริหารคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกด้าน และแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแบบเปลี่ยนสภาพมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารคุณภาพด้านผู้สอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิวัฒน์ แสนคุ้ม (2546 : 120) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใช้แบบภาวะผู้นำแบบสั่งการอยู่ในระดับปานกลาง แบบมุ่งความสำเร็จ แบบสนับสนุนและแบบให้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และการใช้แบบภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ธิดาวัฒน์ พิไลวงศ์ (2546 : 78) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

อัมพร อิศระสารักษ์ (2548 : 92) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของ

ผู้บริหารมัธยมศึกษาเขตตะวันออก เป็นแบบภาวะผู้นำแบบปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคตะวันออก มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขวัญใจ ศรีทาพัคตร์ (2548 : 81) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปกับประสิทธิผลในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปตามการรับรู้ของครูปฏิบัติการสอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 มีประสิทธิภาพตามการรับรู้ของครูปฏิบัติการสอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปกับประสิทธิผลในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พูนสุข สุขประยูร (2549 : 49) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อำภา ปิยารมย์ (2549 : 87) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก อยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก อยู่ในระดับสูง

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฟรานซิส (Francis : 2002 , Abstract) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการมอบหมายงานและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานงานของข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อการมอบหมายงานและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนจำนวนปีที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมอบหมายงาน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ซาลวาดอร์ (Salvador: 2002 Abstract) ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำกับความพึงพอใจของร่วมงาน กรณีศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ มีความสามารถ กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมาย มีความสามารถที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการนำของตนเองให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

มาร์กาเร็ท (Margarett : 2003 , Abstract) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำผู้บริหารวิทยาลัยท้องถิ่น จะต้องประกอบด้วยควมมีอิทธิพลในด้านแบบอย่างความมีเหตุผล แบบอย่างพฤติกรรม การสร้างแรงจูงใจ การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้วยปัญญา การพิจารณาศักยภาพบุคลากร และการปฏิบัติโดยสอดคล้องกับวัฒนธรรมภายในวิทยาลัย ผู้บริหารวิทยาลัยจะต้องมีภาวะผู้นำทางการบริหารจัดการ ที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยยึดรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลทางเจตคติและพฤติกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับการบริหารจัดการของคณะกรรมการวิทยาลัย ตัวแทนคณะวิชา และตัวแทนนักศึกษา

เหงินยา (Ngwenya ,2004 , Abstract) ได้ศึกษาเรื่องการประกันคุณภาพของการศึกษาอุดมศึกษาในประเทศแอฟริกาใต้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพของการศึกษา โดยลักษณะการกระจายอำนาจจะมีผลดีกว่าการประกันคุณภาพแบบรวมอำนาจ และผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการพัฒนาวิชาการ (Academic development) กับ การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ซึ่งมีความหมายที่ไม่เหมือนกัน โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ของหลักการดำเนินงาน

บราวน์-โฮวาร์ด (Brown-Howard, 2007: Abstract) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจของครูในเมืองจอร์เจีย รัฐจอร์เจีย ได้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่มีผลต่อแรงจูงใจของครู ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจจากภายใน แรงจูงใจจากภายนอกหรือแรงจูงใจโดยทั่วไป นอกจากนั้นครูที่มี

ประสบการณ์และแบบแผนแตกต่างกัน การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงไม่แตกต่างกัน แต่มีแรงจูงใจแตกต่าง

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อาจมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยแบบภาวะผู้นำสามารถจำแนกเป็นแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน แบบภาวะผู้นำแบบสั่งการ แบบภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ และแบบภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม ส่วนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสามารถจำแนกเป็นด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนา ตรวจสอบและการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาและดำเนินงานตามแผนคุณภาพการศึกษา และด้านการรายงานคุณภาพและการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา